

HOMO, ECCE HOMO

*Aurel NEGUCIOIU**

Abstract

Perhaps the greatest gift that providence granted to human kind is the gift of knowledge. Thusly, laying down the foundations of thought and planting the seed of knowledge within the young minds is crucial to society's development. The Academia takes up this challenge, spearheaded by the professors who dedicate their entire lives to this great purpose.

In the paragraphs below, we evoke the example of Professor Univ. PhD. Gheorghe Boboș, who mentored countless Romanian legal specialists, contributing at the same time to the betterment of the Romanian society as a whole.

Key words: philosophy, science, law, academic career

I. Îndrăzneală și riscuri

A scrie despre om și oameni este, cel puțin în înțelegerea noastră, o faptă nu numai îndrăzneată ci și o inițiativă pe cât de interesantă pe atât de riscantă. Riscurile își au rădăcinile în marea, deosebit de marea complexitate a ființei umane în general, precum și în zestrea cognitivă întotdeauna incompletă a celui sau a celor care se angajează într-o asemenea întreprindere.

Opinia noastră are în spatele ei opiniile unui mare număr de înaintași și contemporani – învățați, filosofi, istorici, psihologi, sociologi, etc. și propriile noastre căutări. Pentru ilustrare aducem câteva opinii referitoare la cercetarea, descoperirea, înțelegerea și explicarea omului din multiple unghiuri de vedere. Ernst Cassirer scrie că "Omul este considerat a fi acea ființă care se află în mod constant în căutare de sine – o ființă care în orice moment trebuie să examineze și să scruteze condițiile existenței sale. În această scrutare, în această atitudine critică față de viața omenească constă adevărata valoare a vieții umane". Rezumând gândirea lui Socrate, Cassirer spune că omul este definit de acesta „drept ființa care atunci când i se adresează o întrebare rațională, dă un răspuns rațional. Atât cunoașterea cât și moralitatea lui sunt cuprinse în acest cerc. Omul devine o ființă <<responsabilă>>, un subiect moral prin această facultate fundamentală, prin această *facultatea de a da un răspuns sieși și celorlalți*." (sublinierea ne aparține, A.N.) Shakespeare a scris: „Ce capodoperă este omul! Ce nobil în acțiune! Ce infinit în facultăți! Cât de expresiv și de admirabil în formă și în mișcare! Cât de asemănător unui înger în acțiune! Cât de

* Prof. univ. dr.

asemenea unui zeu în concepție! Frumusețea lumii! Model (desăvârșit) al ființelor.” Pentru Tadeusz Kotarbinski „omul nu este numai produsul și componenta naturii, el este și produsul istoriei sociale și al culturii”. Heraclit era convins că „omul este un mic univers”, iar Ionel Teodoreanu spunea că „fiecare dintre noi este o carte necitită pentru vecinii de viață”.

II. Instituția universității și cariera universitară

Apreciate după modul de organizare, după idealul stabilit și după obiectivele urmărite, după genurile principale de activitate desfășurate, universitățile autentice s-au dovedit a fi unele dintre cele mai importante structuri ale societății contemporane. Concretizând menționăm că ele s-au dovedit a fi chiar de la naștere confraternități, comunități academice de profesori și studenți, de maestrii și ucenici, de învățați și învățăcei uniți în scopuri comune, care conlucrează într-un spirit de bună înțelegere, în deplină libertate și angajare pentru îndeplinirea scopului comun stabilit în concordanță cu locul ocupat în sistemul diviziunii sociale a muncii – formarea de competențe profesionale, personificate (întrupate) în ființa celor care încep cu statut de student și încheie cu statut de specialist cu un nivel ridicat de alfabetizare profesională – licențiat, diplomat, master și doctor în știință, pentru cei care parcurg și cea mai înaltă treaptă a studiilor universitare și anume – studiile doctorale. Maestrii lor sunt membrii corpului profesoral.

Cele spuse ne apropie foarte mult de o întrebare esențială, și anume ce sunt, cu alte cuvinte, ce reprezintă universitățile în lumea de astăzi? Sintetic vorbind, răspunsul nostru, și nu numai al nostru glăsuiește astfel:

1. Universitatea contemporană reprezintă *cea mai înaltă școală*, instituție de învățământ superior în care studenții învață *să știe*, adică învață *cum să învețe*; învață *să facă*, adică se pregătesc *cum să facă*; învață *să conviețuiască* împreună cu semenii lor, adică învață *cum să conviețuiască* împreună cu ei și adăugăm, în această instituție studenții învață *să fie*, adică *cum să fie*.

2. Universitatea este un *autentic forum de cercetare științifică*. Ea produce cunoștințe științifice, achiziționează cunoștințe științifice, asimilează asemenea cunoștințe, le păstrează și transmite produse ale științei. Cunoștințele științifice contribuie la îmbogățirea și luminarea mai puternică a minții, la ridicarea nivelului calitativ și la creșterea valorii capitalului uman.

3. Universitatea este un lăcaș de cultură. Ea produce, păstrează, transmite, oferă și consumă cultură, contribuind în felul acesta la satisfacerea unui sistem întreg de trebuințe ale spiritului uman. Au rămas permanent actuale cuvintele lui Victor Hugo care scria „Creșterea intelectuală și morală nu este mai puțin necesară decât bunăstarea materială: a ști este o nevoie vitală, a gândi este o necesitate, adevărul este hrană ca și pâinea. O minte nehrănită cu știință și cu înțelepciune slăbește. Să ne fie milă de spiritele înfometate cum ne este de trupurile nehrănite. Dacă există ceva mai sfâșietor decât un trup care se prăpădește din lipsă de pâine, e un suflet care se stinge din lipsă de lumină”.

4. Universitatea este o *înaltă instituție de educație*. Lumea este în prezent atât de vastă și de complexă. Nu puține din componentele ei au dobândit un statut de existență relativ independentă și relativ autonomă, au dobândit nume proprii cum

sunt lumea rațiunii, lumea legii morale, lumea estetică. Progresele dobândite pe linia luării în stăpânire intelectuală a acestei lumi sunt remarcabile. și cu toate acestea, zonele necunoscutului rămân încă deosebit de mari. Se știe încă prea puțin mai ales despre raporturile de interacțiune dintre ele. Unii specialiști consideră că printre primii solicitanți se înscrie *procesul de învățare*, care ar trebui să fie *centrat* pe cele trei componente ale reprezentării pe care o avem despre om ca ființă totodată *rațională, imaginativă și spirituală*. Fiecăreia dintre cele trei componente îi este asociată dintotdeauna o formă distinctă de învățare. Astfel – *instrucția* promovează abilitățile raționale; *antrenarea* dezvoltă deprinderile imaginarului și ale formelor sale intuiția, fantezia, voința și apoi *educația* care este destinată împlinirii spirituale.

Așa cum se știe, componentele menționate au ocupat timp și spațiu și în învățământul preuniversitar. Universitatea amplifică, îmbunătățește și cizelează toate puterile actorilor universitari și *summa summarum* – va consta în nivelul de dezvoltare și împlinire a personalității lor.

Actorii <<spectacolului>> educațional se împart, după rolul interpretat, în două grupuri, două categorii principale: studenții, care constituie numericește vorbind, masa cea mai mare, divizată pe programe și pe ani de studii; cel de-al doilea grup de actori constituie ceea ce se numește corpul profesoral în structura căruia se cuprind asistenții universitari, lectorii universitari, conferențiarilor universitari și profesorii universitari. Aceștia sunt aceia care au dorit, au ales și s-au pregătit să urmeze o carieră universitară.

III. Versanții străbătuți și treptele urcate pe drumul formării profesionale, cultural spirituale, etice și general umane de către profesor

Pentru a fi mai ușor înțelegi menționăm de la început că în înțelegerea noastră <<versanții>> și <<treptele>> sunt două metafore cu ajutorul cărora încercăm să prezentăm drumul parcurs de domnul profesor pentru crearea unei cariere universitare care se bucură de o înaltă apreciere. <<Versanții>> sunt aici învățământul primar, învățământul liceal, învățământul universitar de licență și ciclul studiilor doctorale. <<Treptele urcate>> cuprind fiecare an al ciclurilor de formare, de vrednicie și progres obținut și oferă rezistență scării istorice a progresului și drumului pe care a mers și continuă să meargă dragul și stimatul nostru profesor.

Și acum, coborând de la abstract la concret, transcriem și reluăm din interviul acordat de profesor universitarului Cristian Colceriu și publicat în impresionantul volum „Elite clujene contemporane” publicat de Centrul de Studii Transilvane al Academiei Române – următoarele crâmpene ale drumului menționat.

Copilașul Gheorghe Boboș s-a născut în 1932 într-un micuț cătun – Stana – din județul Cluj, primul versant al drumului început fiind școala primară din orașul Huedin, tot din județul Cluj. O parte din studiile liceale au fost urmate la Arad, unde se refugiase familia în anii războiului. Aceste studii au fost continuate și încheiate la școala Medie de Comerț Cluj, după reîntoarcerea acasă din refugiu. După aceea, în anul 1952, la vârsta de 19 ani, a asaltat un alt versant ca student al Facultății de Drept

din Cluj. Aici, tânărul învățăcel a prins încă din anul I *gustul* pentru știința dreptului și pentru gândirea juridică.

Prezența unor mari profesori în cadrul facultății, știința lor de carte pe care o transmiteau, priceperea și dragostea, dăruirea cu care prezentau învățăturile și claritatea conceptelor, logica examinării gândirii, teoriilor și doctrinelor juridice, substanțialul suport filosofic pe care acestea se sprijineau și, nu în ultimul rând, respectul pe care profesorii îl acordau studenților, se numără printre factorii care au făcut ca studentul Gheorghe Boboș să se îndrăgostească iremediabil de gândirea juridică, de drept, de ramurile științei juridice și de adevărul juridic confirmat și astfel legitimat.

Cunoștințele dobândite i-au îmbogățit mintea, convingerile formate i-au luminat conștiința, și unele și altele i-au clarificat scopurile și idealul care au augmenat conținutul vieții sale profesionale și nu numai atât.

Tot în anii facultății Gheorghe Boboș a început să înțeleagă tot mai mult că obiectul gândirii și științei dreptului nu este decât în parte luat în stăpânire intelectuală, ceea ce înseamnă că și știința juridică și slujitorii ei se ciocnesc permanent cu neștiința și întunericul ei. Prelegerile sau/și manualele publicate de domnia sa au atât în cercetare cât și în activitatea didactico-pedagogică unele *componente comune*. În rândurile de față menționăm doar câteva și anume:

– în primul rând, domnul profesor caută adevărul juridic pe care descoperindu-l îl cercetează, îl înțelege și îl explică;

– în al doilea rând, profesorul aduce argumente convingătoare pentru înfățișarea, înțelegerea și îmbogățirea gândirii juridice;

– în al treilea rând, universitarul și-a constituit în decursul anilor, vorbind cu cuvintele lui René Descartes, un corpus de „reguli utile și clare pentru îndrumarea minții în căutarea adevărului” pe care l-a întregit și îmbunătățit în mod constant.

Punând în operă aceste reguli, profesorul a contribuit și contribuie la consolidarea celor patru piloni ai educației pe care se sprijină învățământul și care sunt: a) a învăța să știi; b) a învăța să faci; c) a învăța regulile conviețuirii; a învăța să trăiești cu ceilalți și d) a învăța să fii.¹ Nu trebuie să zăbovim prea mult pentru a constata că întărirea și îmbunătățirea celor patru piloni vor da conținut conjugării unui singur verb – a verbului <<a învăța>> în cele patru ipostaze. Pentru mai multă claritate notăm că o formulare mai cuprinzătoare ar putea fi: a) a învăța să știi precizând în continuare CE să știe și CUM să învețe, altfel spus a învăța studenții CUM să învețe; b) a învăța să faci, CE și CUM să înveți să faci; c) a învăța să conviețuiești cu semenii trebuie să se includă și la întrebarea CUM. În sfârșit d) a învăța să fii, presupune și aici un răspuns pentru întrebarea CUM?

Profesorul de drept Gheorghe Boboș a cercetat obiectul, gândirea, teoria și știința dreptului înainte de toate în sine și pentru sine. Dar la fel ca înaintașii și contemporanii săi nu s-a oprit aici. În înțelegerea sa autonomia și independența dreptului și subdiviziunilor sale sunt nici absolute și nici totale ci numai relative și parțiale. Ele constituie componente ale sistemului societal și prin urmare, au

¹ Vezi Jacques Delors, *Comoara lăuntrică. Raportul către UNESCO al Comisiei Internaționale pentru Educație în secolul XXI*, Editura Polirom, p. 69 și urm.

nenumerate raporturi naturale cu celelalte părți constitutive ale sistemului precum și cu sistemul privit în ansamblul său. Pentru ilustrare menționăm raporturile cu istoria, cu economia, cu cultura, sociologia și psihologia socială și mai ales cu filosofia și etica.

Scrierile domnului profesor, prelegerile și discursurile rostite de domnia sa în cadrul diferitelor reuniuni științifice *monologul este absent*. Prezent este *dialogul dezvoltat și riguros orientat spre obiect*. Aceasta înseamnă o amplă și aprofundată documentare. Proba o constituie listele bibliografice cu personalitățile citate și informațiile desprinse, culese și reținute din marea carte permanent deschisă dialogul cu studenții prezenți la cursuri, seminarii și alte acțiuni didactico-pedagogice. și dincolo de aceasta trebuie să adăugăm că profesorul Gheorghe Boboș a stăpânit și stăpânește cu adevărat ceea ce strămoșii noștri numeau *ars dicendi, ars facendi, ars inveniendi, ars fasciendi*.

IV. Pregătirea tinerilor pentru viață nu pentru examen

Îndrăgostit de carte și de învățătură, atras de forța științei și mai ales de secretele ei, profesorul și-a pus în funcțiune priceperea și energia sa pentru a contribui la pregătirea și formarea tinerilor nu pentru examen ci pentru viață, pentru activitatea și viața viitoare, de după absolvirea facultății (studenții licențiați și masteranzi). Ca urmare, domnia sa a accentuat statornic că verbele a ști și a face trebuie conjugate în prezent în lumina exigențelor profesionale ale viitorului. Aceasta înseamnă că școala, în special școala superioară nu este antecamera vieții ci unul dintre laboratoarele ei orientat cu fața spre viitor. Pentru aceasta este însă nevoie, așa cum a subliniat nu odată profesorul – să fie depășită prejudecata care mai stăruie în minte și dorința unui număr însemnat de tineri, potrivit căreia în școală cel mai important lucru este examenul, mai exact promovarea lui.

V. Manager înțelept și activ

Orice prezentare a activității și personalității profesorului Gheorghe Boboș, trebuie și va trebui, pentru a nu fi nepermis de săracă, să includă în structura ei și însemnata sa *activitate managerială* în domeniul universitar. Așa cum am amintit, domnia sa a îndeplinit misiunea, poate ar trebui să spunem profesia de manager, în calitate de decan al Facultății de Drept din cadrul Universității "Babeș Bolyai" din Cluj-Napoca, în decurs de 8 ani și funcția de decan al Facultății de Drept Cluj-Napoca din cadrul Universității Creștine "Dimitrie Cantemir" cu sediul principal în București., la care adăugăm și funcția de prorector al acestei universități.

Adept al paradigmei lucrului bine gândit și bine făcut, profesorul Gheorghe Boboș s-a implicat constant în calitatea sa de decan al Facultății de Drept din cadrul Universității „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca în elaborarea și implementarea strategiei și managementului strategic universitar la nivelul facultății menționate. Având o viziunea clară și de perspectivă despre mersul învățământului universitar a încurajat și susținut libertatea de gândire și exprimare, promovarea spiritului interogativ, implementarea unui spectru larg de cursuri în programele universitare,